

دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

دوره: دکتری

رشته: تئاتر

پردیس هنرهای زیبا

مصوب جلسه مورخ ۸۵/۷/۱۸ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه

این برنامه بر اساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی گروه هنرهای نمایشی پردیس هنرهای زیبا تهیه و تنظیم شده و در یکصد و چهل و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه مورخ ۸۵/۷/۱۸ به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران در خصوص برنامه درسی

رشته : تئاتر

مقطع : دکتری

- برنامه درسی دوره دکتری رشته تئاتر که توسط اعضای هیات علمی گروه هنرهای نمایشی پردیس هنرهای زیبا تدوین شده است، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
- این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجرا است.
  - هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه برسد.

خلیل راشد معصل
دبیر شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه

محمود کمره ای
معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۸۵/۷/۱۸ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه در مورد تدوین برنامه درسی رشته تئاتر در مقطع دکتری صحیح است، به واحد ذیربط ابلاغ شود.

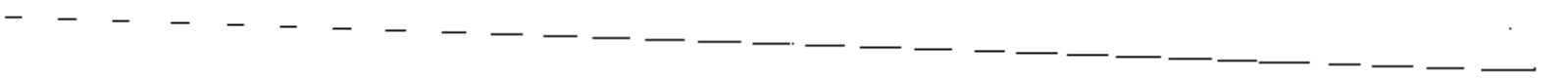
عباسعلی عمیدزنجانی
رئیس دانشگاه

پرنیس هنرهای زیبا
دانشکده ی هنرهای نمایشی و موسیقی
گروه آموزشی هنرهای نمایشی

طرح دوره دکترای تئاتر

فصل اول

مشخصات کلی

۱- هدف

امروزه هنر تئاتر در جهان معاصر از ارزش و جایگاه بالایی برخوردار است. این ارزش از یک سوبه سابقه این هنر و ریشه های مستحکم آن در فرهنگ و تمدنهای کهن باز می گردد، از سویی به این واقعیت مرتبط است که تئاتر هنری فراگیر بوده و در فرایند خلق و تولید آن از سایر هنر ها چون هنر های تجسمی، موسیقی، معماری و ... بهره گیری می شود و بالاخره اهمیت ویژه تئاتر به ماهیت این هنر باز می گردد که هنری زنده بوده و به صورتی زنده در مقابل تماشاگر به اجرا در می آید و به همین خاطر تأثیری بسزا در مخاطب خود داشته و دارد. تقریباً در تمامی کشورهای توسعه یافته از هنر تئاتر به عنوان هنری پیشرو در راستای ارتقای فرهنگی جامعه استفاده میشود و این هنر نه تنها در بین عموم مردم بلکه در میان

نخبگان و روشنفکران جامعه از ارج خاصی برخوردار است. توجه کم نظیر قشر جوان به هنر تئاتر در سالهای اخیر بویژه گرایش آنها به تحصیل این رشته در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی، نشانگر آن است که ضرورت گسترش دوره های علمی این رشته در کشور بیش از پیش احساس شده و این ظرفیت در کشور بیش از هر زمان دیگر مشهود است. تا کنون مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد این رشته در دانشگاههای کشور تدریس شده است، اما به نظر می رسد کمبود اعضای هیئت علمی با مدرک دکتری و نیز فقدان پژوهشهای تئاتری و متخصصینی که بتوانند به انجام پژوهشهای بنیادین و کاربردی در زمینه این هنر دست یازند ضرورت ایجاد این رشته را در مقطع دکتری ایجاب می کند. به این ترتیب هدف از برگزاری این دوره تربیت مدرسان این رشته در عالی ترین مقطع موجود، گسترش پژوهشهای تئاتری و در نهایت ارتقاء جایگاه این رشته در کشور است تا از این راه هنر تئاتر بیشتر از گذشته در جامعه اسلامی ما رشد یافته و حامل ارزشهای اصیل زندگی ایرانی و اسلامی شود و از سوی دیگر زمینه حضور قوی تر ما در این رشته در سایر کشورهای جهان پدید آید.

۲. ضرورت و اهمیت

ضرورت و اهمیت این دوره در تربیت نسل جدید مدرسان تئاتر دانشگاهی و نیز تربیت پژوهشگران این رشته برای رفع نیازهای آموزشی و پژوهشی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و همچنین سایر موسسات مربوط می باشد.

۳. طول دوره و شکل نظام

۱- ۳ مراحل دوره:

دوره دکتری تئاتر به دو مرحله آموزشی و پژوهشی تقسیم می شود. مرحله آموزشی از زمان پذیرفته شدن دانشجو در امتحان ورودی آغاز می شود. پس از دوره آموزشی و گذراندن امتحان جامع، طبق مواد این آیین نامه دانشجو وارد مرحله پژوهشی می شود. مرحله دوم پس از قبولی داوطلب در امتحان جامع آغاز می شود و با تدوین رساله و دفاع از آن پایان می پذیرد.

۴. تعداد و نوع واحدهای درسی
تعداد کل واحدهای دوره دکتری تئاتر بدون احتساب دروس کمبود و جبرانی ۳۶ واحد درسی
و به صورت زیر است:

۱- ۴ دروس اصلی	۱۰ واحد
۲- ۴ دروس اختیاری	۶ واحد
۳- ۴ رساله	۲۰ واحد

تعداد کل دروس کمبود و جبرانی که به دانشجویان ارائه می شود ۱۲۰ واحد درسی است.

۴. نقش و توانایی فارغ التحصیلان

- الف- تامین هیئت علمی دانشگاه ها.
ب- تربیت پژوهشگران خلاق که توانایی انجام پژوهش های علمی در حوزه تئاتر را داشته باشند.
ج- تربیت متخصصین تئاتر برای حل مشکلات فعلی تئاتر کشور و کمک به توسعه این هنر.

۵. شرایط و ضوابط ورود به دوره دکتری تئاتر:

۱- داشتن شرایط عمومی ورود به آموزش عالی.

۶. مواد و ضرایب امتحان ورودی

آزمون ورودی دوره دکتری تئاتر در دو مرحله کتبی و مصاحبه برگزار می شود.
۱- ۶ آزمون کتبی: این آزمون به منظور سنجش معلومات و خلاقیت دانشجو در زمینه هنر تئاتر به ترتیب زیر برگزار می شود:

ردیف	مواد امتحانی	ضریب
۱	تاریخ تئاتر ایران و جهان	۱
۲	تحلیل نمایش	۱
۳	نقد نمایش	۱
۴	نظریات معاصر تئاتر	۱
۵	مطالعات تطبیقی تئاتر در حوزه های مختلف جغرافیایی- فرهنگی	۱

این آزمون مشابه آزمون تعیین کیفیت (Qualifying Exam) است که در برخی از دانشگاه های جهان مرسوم است. ۷۰٪ از نمره کل داوطلب ورود به دوره دکتری بر اساس آزمون کتبی تعیین می شود.

۲- ۶ مصاحبه: داوطلبان ورود به دوره دکتری در جلسه مصاحبه علمی شرکت می کنند. در این جلسه توانایی و تسلط دانشجو بر کارهای پژوهشی سنجیده می شود. ۳۰٪ از نمره کل داوطلب مربوط به مرحله مصاحبه است.

فصل دوم

جداول دروس

فصل دوم: جدول دروس

دروس اصلی دوره دکتری تئور

ردیف	نام درس	جمع واحد	نظری	عملی	جمع ساعات	ساعات نظری	ساعات عملی	پیش نیاز
۱	نقد و تحلیل نمایش	۲	۲	-	۴۸	۴۸	-	-
۲	روایت شناسی نمایش	۲	۲	-	۴۸	۴۸	-	-
۳	نماد و نشانه در نمایش	۲	۲	-	۴۸	۴۸	-	-
۴	مطالعات تطبیقی نمایش شرق و غرب (سمینار)	۲	۲	-	۴۸	۴۸	-	-
۵	نمایش و جامعه شناسی	۲	۲	-	۴۸	۴۸	-	-
	جمع	۱۰	۱۰	-	۲۸۸	۲۸۸	-	-

دروس اختیاری دوره دکتری تئتر *

ردیف	نام درس	جمع واحد	تقری	عملی	جمع ساعات	ساعات نظری	ساعات عملی	پیش نیاز
	نمایش برای کودکان	۳	۳	-	۴۸	۴۸	-	-
	مدیریت نمایش	۳	۳	-	۴۸	۴۸	-	-
	فلسفه ی هنر	۳	۳	-	۴۸	۴۸	-	-
	اسطوره و کهن نمونه در نمایش	۳	۳	-	۴۸	۴۸	-	-
	جمع	۱۲	۱۲	-	۱۹۲	۱۹۲	-	-

* دانشجویان مخیرند که از بین واحدهای فوق ۶ واحد را اخذ کنند.
 ** عنوان درس آزاد بر مبنای زمینه تحقیقاتی و نیاز دانشجویان با تصویب کمیته تحصیلات تکمیلی دانشکده اعلام خواهد شد.

دروس جبرانی و کمبود دوره ی لکتوری*

ردیف	نام درس	جمع واحد	نظری	عملی	جمع ساعات	ساعات نظری	ساعات عملی	پیش نیاز
	نمایش در ایران ۱	۲	۲		۴۸	۴۸		
	نمایش در ایران ۲	۲	۲		۴۸	۴۸		
	مبانی نقد ادبیات نمایشی - ۱	۲	۲		۴۸	۴۸		
	مبانی نقد ادبیات نمایشی - ۲	۲	۲		۴۸	۴۸		
	حکمت هنر اسلامی	۲	۲		۴۸	۴۸		
	نشانه ها و معنا در ادبیات نمایشی	۲	۲		۴۸	۴۸		
	مجموع	۱۲	۱۲		۲۸۸	۲۸۸		

* دانشجویان بر مبنای رشته ی کارشناسی ارشد خود موظفند کتبه ی دروسی را که از میان دروس جدول فوق در دوره ی کارشناسی ارشد نگذرانده اند، اخذ کنند.

فصل سوم

سرفصل دروس

عنوان درس: نقد و تحلیل نمایش

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اصلی

هدف: تسلط دانشجویان در مقوله ی نقد و تحلیل اجرا و ادبیات نمایشی.

سر فصل درس:

- دراماتورژی در فرآیند تولید تاتر

- نظریه های تحلیل و نقد ادبیات نمایشی

- نظریه های تحلیل و نقد اجرا

- روش شناسی تحلیل نمایش های آیینی و سنتی ایران و کشورهای شرقی

مراجع:

-The Theory and Analysis of Drama, Manfred Pfister, Cambridge University Press, Reprint edition, 1991

-Memory-Theater and Postmodern Drama (Theater: Theory/Text/Performance), Jeanete R. Malkin, University of Michigan Press, 1999

عنوان درس: روایت شناسی نمایش

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اصلی

هدف: تسلط بر نظریه های مرتبط با روایت در ادبیات و ادبیات نمایشی

سر فصل درس:

- مفهوم روایت در هنر

- انواع روایت در ادبیات

- روایت در هنرهای دراماتیک

- روایت شناسی در اجرا و ادبیات نمایشی غرب

- روایت شناسی در اجرا و ادبیات نمایشی شرق

مراجع:

-Narrative (a critical linguistic introduction), Michael Toolan, Rutledge, 2001.

- Narrative (the new critical Idiom), Paul Cobley, Rutledge, 2001

عنوان درس: نماد و نشانه در نمایش

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اصلی

هدف: تسلط بر مفهوم نماد و نشانه در نمایش به ویژه نمایش های آسیایی و اهمیت آن در ارتباط با مخاطب.

سر فصل درس:

- نشانه شناسی چیست؟
- کاربرد نشانه شناسی در ادبیات و اجرای نمایشی
- نشانه و نماد در نمایش های سنتی ایرانی
- نماد و نشانه در نمایش های شرقی
- نماد و نشانه در نمایش های نماد گرا در غرب

مراجع:

- Theatre as Sign system, Elaine Aston, Rutledge, 1992.
- Semiotics of theatre and Drama, Keir Elam, 2002.

عنوان درس: مطالعات تطبیقی نمایش شرق و غرب (سمینار)

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اصلی

هدف: تسلط دانشجویان بر مطالعه ی تطبیقی نمایش در شرق و غرب به واسطه ی برگزاری سمینار.

سرفصل درس:

- مطالعه ی تطبیقی چیست؟
- بینامتنیت و مطالعات تطبیقی
- مقایسه ی تطبیقی فلسفه ی نمایش در شرق و غرب
- نمایش های سوگت آور سنتی در شرق و غرب
- نمایش های شادی آور سنتی در شرق و غرب
- تطابق نظریات جدید در حوزه ی نمایش در شرق و غرب

مراجع:

- **The concept of purification in the Greek and Indian theories of drama, Keijo Virtanen, Jyväskylä yliopisto, 1988.**
- **Crosscurrents in the drama: East and west, Stanley V. Longman, University of Alabama press, 1998.**

عنوان درس: نمایش و جامعه شناسی

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اصلی

هدف: تسلط بر رابطه ی متقابل جامعه و هنر نمایش.

مر فصل درس:

- مخاطب شناسی نمایش

- تاثیر هنر نمایش در شکل گیری جوامع و تمدن ها: (مصر، یونان، هندوستان، تمدن شیعه گری)

- تاثیر جوامع و تمدن ها در شکل گیری نمایش: (مصر، هندوستان، یونان، ایران)

- مختصات مخاطب ایرانی تئاتر

- نیاز جامعه شناسیک ایران به هنر نمایش در گذشته و زمان حال

مراجع:

-Tragic Drama and Modern Society, John Orr, Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 1981.

-A Cultural History of Theatre, Jack Watson, Longman, 1993.

عنوان درس: نمایش برای کودک
تعداد واحد: ۲
پیش نیاز: ندارد
نوع واحد: نظری
نوع درس: اختیاری
هدف: تسلط بر نظریات مرتبط با رابطه ی نمایش و کودکان به همراه دریافت روش های نوین تولید نمایش برای کودک.

مرفصل دروس:
- نظریه های نمایش برای کودک
- کودک به عنوان مخاطب نمایش
- بازی و نمایش کودکان
- ادبیات عامیانه، اسطوره و نمایش کودکان
- آموزش و نمایش برای کودک
- نمایش عرومکی برای کودکان

مراجع:

-Theatre for children; a guide to writing, adapting, directing and acting, David Wood –Ivan dee Publisher, 1999

-Puppets and Puppet theatre, David Currell - Crowood Press, 1999

-Teaching Drama in Primary and Secondary Schools : An - Integrated Approach-M.fleming, Michael Fleming –David Fulton publish, 2001.

عنوان درس: مدیریت نمایش

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اختیاری

هدف: تسلط بر نظریه های نوین مدیریت تئاتر در سطوح خرد و کلان (در سطح تولید و در سطح ملی)

مرفصل دروس:

- معرفی و تحلیل مهمترین نظریات مدیریت تئاتر در جهان (در سطح تولید و مدیریت کلان..)
- تاریخچه ی ساختار مدیریت تئاتر در ایران (پیش و پس از انقلاب اسلامی)
- مدیریت در تولید تئاتر
- آسیب شناسی ساختار مدیریت تئاتر در ایران (در سطح تولید و مدیریت کلان).
- راهکار های اصلاح مدیریت تئاتر در ایران در سطح ملی.
- راهکار های اصلاح مدیریت تئاتر در سطح بین المللی.

منابع:

- Theatre management and production in America*, Stephan Longley, Schirmer Books; 1st American ed edition (July 1991)
- Stage management : A gentle art*, Daniel Bond, Routledge. 1998;
- Theatre management : A guide to Producing plays on Commercial and non profiting stages*. Suzanne Carmack Celentano and Kevin Marshall (Paperback - May 1998)
- Arts management*, Derrick Chong (Paperback - Oct 11, 2002)

عنوان درس: فلسفه ی هنر

تعداد واحد: ۳

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اختیاری

هدف: تسلط بر رابطه ی فلسفه و حکمت و هنر (هنر نمایش به طور اخص) در شرق و غرب.

سر فصل درس:

- فلسفه ی مبتنی بر منطق ارسطویی و هنر نمایش

- هنر / نمایش قدسی و حکمت شرقی

- فلسفه ی پسا مدرن و هنر نمایش

- تبیین مفهوم سنت و مدرنیته در نمایش ایرانی

مراجع:

- Sacred Art in east and west Tits principles and methods, Titus Burkhardt, Belfont, Middlesex, 1967.

- Eastern philosophy, Ray Billington, Rutledge, 1997.

عنوان درس: اسطوره و کهن نمونه در نمایش

تعداد واحد: ۳

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: اختیاری

هدف: تسلط بر رابطه اسطوره و نمایش در شرق و غرب

مرفصل درس:

- رابطه ی ماهوی اسطوره و نمایش
- تجزیه و تحلیل اساطیر حاوی جنبه های نمایشی
- زیبایی شناسی نمایشنامه نویسن و اجرا بر اساس اساطیر و آیین ها
- آسیب شناسی نمایشنامه ها و اجراهایی که بر مبنای اساطیر شکل گرفته اند

مراجع:

-The Modern construction of Myth, Andrew Von Hendy, Indiana University press, 2002.

-Reader's Theatre: From Fairy Tale, Fantasy and Myth, Nancy Pollete, Pieces of Learning, 1986.

-Masked Performance: The Play of Self and Other in Ritual and Theatre, John Emigh, University of Pennsylvania Press, 1996.

عنوان درس: نمایش در ایران ۱

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: جبرانی

هدف: تسلط بر انواع نمایشی ایرانی، تاریخچه ی نمایش ایرانی، و حکمت آن.

سرفصل درس:

- خاستگاه نمایش سنتی در ایران
- نمایش های سوگ آور در ایران و روند تکوین و تحول آن از قبل از اسلام تا زمان معاصر
- نمایش های شادی آور و روند تکوین و تحول آن از قبل از اسلام تا زمان معاصر
- قرار داد های نمایش در ایران با رویکرد متن و اجرا

مراجع:

- تاریخ اجتماعی ایران؛ مرتضی راوندی- موسسه ی انتشاراتی نگاه- ۱۳۶۹
- نمایش در ایران؛ بهرام بیضایی- نشر روشنگران- ۱۳۸۰
- هنر نمایش در ایران؛ تاج بخش فناپیان - انتشارات دانشگاه ۱۳۸۵
- تأثیر تعزیه بر نمایش ایران؛ دکتر محمود عزیزی - انتشارات فرهنگستان هنر ۱۳۸۵

نوان درس: نمایش در ایران ۲

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: جبرانی

هدف: تسلط بر تحلیل و آسیب شناسی نمایش و تناظر ایرانی پس از انقلاب مشروطه (با رویکردی به متن و اجرا).

- مدرنیته و نمایش ایرانی.

- ارتباط متقابل تناظر و مشروطیت در ایران.

- تناظر ایران از آغاز قرن چهاردهم شمسی تا انقلاب اسلامی.

- تناظر ایران پس از انقلاب.

- وضعیت نمایش سنتی ایرانی پس از مشروطه و راه های احیای آن.

مراجع:

تاریخ اجتماعی ایران؛ مرتضی راوندی- موسسه ی انتشاراتی نگاه-۱۳۶۹

- نمایش در ایران؛ بهرام بیضایی- نشر روشنگران- ۱۳۸۰

- هنر نمایش در ایران؛ تاج بخش فناپیان - انتشارات دانشگاه ۱۳۸۵

- تاثیر تعزیه بر نمایش ایران؛ دکتر محمود عزیزی - انتشارات فرهنگستان هنر ۱۳۸۵

- تاریخ ادبیات نمایشی در ایران؛ جمشید ملک پور؛

عنوان درس: مبانی نقد ادبیات نمایشی ۱

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: چهارگانه

هدف: آشنایی با مهم ترین نظریات نقد ادبی و کاربرد آن در ادبیات نمایشی.

شرح درس:

- نقد سنتی و نمونه ها در ادبیات نمایشی.
- نظریات روانشناسی و نمونه های نقد و تحلیل بر این مبنا در ادبیات نمایشی.
- نظریات نقد اسطوره ای و کهن نمونه ای و کاربرد آن در ادبیات نمایشی.
- نظریات نقد فرمالیستی و ساختارگرا و کاربرد آن در ادبیات نمایشی.
- نظریات نقد از دهه ی شصت میلادی تا امروز و کاربرد آن در ادبیات نمایشی.

مراجع:

- راهنمای رویکردهای نقد ادبی، ال گورین، زهرامیهن خواه، انتشارات اطلاعات.
- نظریه ی نقد ادبی، تری ایگلتون، نشر مرکز.

عنوان درس: مبانی نقد ادبیات نمایشی - ۲

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: جبرانی

هدف: آشنایی با گونه های نقد در ادبیات نمایشی.

شرح درس:

- بررسی نظریات مهم در ادبیات نمایشی: رومانتیسم، رئالیسم، اکسپرسیونیسم، آرای برشت و ...
- بررسی نظریات مرتبط با نمایش و متون نمایشی در شرق.

مراجع:

- تاریخ تئاتر سیاسی (ج ۱ و ۲)، زیگفرید ملشینگر، فرهودی، انتشارات سروش.
- تاریخ تئاتر جهان، اسکار براکت، هوشنگ آزادی ور، نشر نقره.
- تداول خدایان، یان کات، رضا براهیمی، انتشارات سمت.
- نمایش در ایران، بهرام بیضایی، انتشارات روشنگران.

عنوان درس: حکمت هنر اسلامی
تعداد واحد: ۲
پیش نیاز: ندارد
نوع واحد: نظری
نوع درس: جبرانی
هدف: تسلط بر مبانی حکمت هنر اسلامی.

شرح درس :
- آرای حکمای اسلامی در قرون میانه.
- آرای حکمای اسلامی در عصر معاصر.
- نسبت حکمت اسلامی و هنر.

مراجع:
هنر مقدس، پورکهارت، جلال ستاری، انتشارات سروش.
مجموعه کتاب های هنر و فلسفه ی شرق، انتشارات فرهنگستان هنر.

عنوان درس: نشانه و معنادر ادبیات نمایشی

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

نوع درس: چهرانی

هدف: آشنایی و تسلط دانشجویان در زمینه ی نماد و نشانه در ادبیات نمایشی

شرح درس:

- نماد چیست؟
- بررسی تعاریف نماد و نشانه و رمز
- بررسی مهم ترین نظریات نشانه شناسی در غرب و شرق.
- نظریات نشانه شناسی در ادبیات نمایشی

مراجع :

- نشانه شناسی در تئاتر، کر الام، فرزانه سجودی؛
-

